ניצוץ אחד

ניצוצי אור ופרפראות יקרות משיעורי מורנו
הגה"ח ר' **דניאל חיים אלתר** שליט"א
ראש ישיבת 'פני מנחם' בעיה"ק ירושלים תובב"א

יו"ל בסיוע הנגיד הרבני המפואר
הרה"ח ר' **מאיר מלניק** ומשפ' שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

בה"י
פרשת וירא תשפ"ז

	י-ם	ב"ב	חיפה	נ"י	לונדון
הדה"נ:	4:16	4:30	4:22	5:36	4:21
מוצ"ש:	5:27	5:29	5:27	6:35	5:26
ר"ת:	6:07	6:03	6:03	7:05	5:49

רזא דאחד
שיחות ודרשות

אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ. יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ. וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם (בראשית יח, ג–ה)

על פי דרכו

במדרש (בר"ר מח, ט) איתא כי שלשת המלאכים נדמו לאברהם אחד כספן, אחד כגנב (עי' המעיין ע' פרק) ואחד כערבי. על פי זה דרש **ה'חתם סופר' זצ"ל** (תו"מ; ועי' דרשות חת"ס, ליקוטי ממריס במעלות התורה, תכ.) להאי קראי, דכנגד שלשה אלו אמרן. כי אברהם אבינו היה מעורר את אורחיו בתשובה על ידי דיבורים בתורה ובעבודת ה'. אך כאן נתעורר קושי, שכן באו אליו שלשה אנשים שאין דעותיהם שוות. הערבי משתחוה לאבק רגליו (עי' רש"י כתו' פס' ד) ונעדר כל אמונה בה'. הגנב יש לו קצת אחיזה באמונה בהקב"ה, שבעומדו על פי המחתרת מייחל לאלוקים שיסייענו (עי' עין יעקב ברכות סג), אך כמובן שוברו בצדו, כי איך זה הולך להביא את מזונו בדרך חטא, והלא היה לו לסמוך על ה' הזן ומפרנס לכל שימציא לידו פרנסה בדרך כשרה. לעומת אלו, הספנים רובם חסידים ואמונתם בה' בתוקפה (מגלה קדושין פב. ורש"י שם; ועי' כל הקמח, ע' הכנעני), ואם כן עם הספן אין השיחה אלא בעניינים נעלים וזכים.

ועתה, בבואם שלושתם יחד, איך ימסור אברהם 'שיעור כללי' שיתאים לשלושתם. מה עשה, אמר לגדול שבהם, שהוא הספן: 'אל נא תעבור מעל עבדך', אל יהי עליך לטורח כשאלמד את חבריך דברים שלפניך הם פשוטים וידועים. שב והמתן לי קמעא עד שנלמד יחד. עתה החל פונה לכל אחד לפי ענינו. תחילה, פנה לערבי ואמר לו 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם' - מעבודה זרה (עי' רש"י). ולגנב אמר 'והשענו תחת העץ', הלא היה לך לבטוח בצור עולמים, והוא אילן גדול לסמוך עליו, כאומרו (הושע יד, ט) 'אני כברוש רענן, ממני פִּרְיְךָ נמצא'. לבסוף פנה אל הספן ואמר לו 'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם' - בלחמה של תורה (עי' מגיעה יד). עמך ניתן לעסוק יחדיו במושכלות התורה ובעמקי סודותיה.

וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם ... וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר (בראשית יח, ז)

אל הנער – זה ישמעאל, לחנכו במצוות

גם זה חינוך

מאי 'לחנכו במצוות', והרי מטבע הדברים צריך עוד זוג ידיים בהכנת שלשה פרים. ובפרט שהיה אברהם זקן כבן מאה וחלוש מן המילה.

אך יתבאר על פי המסופר שפעם ישב זקני **הרה"ק ה'אמרי אמת' זצ"ל** לסעודה עם בניו ובני משפחתו, כיון שגמר לאכול עמד ממקומו והלך ליטול ידיו במים אחרונים. שאלה הרבנית והרי היית יכול לבקש מאחד מבניך, והרי יש כאן מצות חינוך. ענה אבי אבא ואמר לה: גם זה חינוך, שילמדו שמה שניתן לעשות לבד - עושים לבד...

על פי זה אפשר ליישב את דברי רש"י באופן מחודש, כי מאחר שאברהם היה בן מאת שנה וחולה וחלוש מן המילה והוצרך לשחוט שלשה פרים, הרי ידע שלא יצליח בעצמו, וייאלץ להגיע לעזרתו של ישמעאל. אם כן למה רץ הוא בעצמו אל הבקר ורק אחר כך נתן לישמעאל להתעסק עמהם. הרי היה יכול מתחילה לצוות על ישמעאל שירוץ להכין את הבקר. על זה תירץ רש"י כי אדרבה עשה זאת כדי 'לחנכו במצוות', ותיבות אלו קאו אריש דקרא, לבאר מאי טעמא 'אל הבקר רץ אברהם'. כדי שיראה ישמעאל כיצד יש לרוץ לדבר מצוה בעצמו.

וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ (בראשית יח, ח)

בצלו של אברהם אבינו

פירשו **בעלי התוספות** (הדר זקנים) על התורה, שכיון שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה אמר להם אברהם לאורחיו, שכסבור שערביים היו (עי' רש"י פס' ז): 'והישענו תחת העץ', כדי להסתתר מפני החמה. אמנם הם בהיותם מלאכים לא חשו בחום כלל, ולא ישבו במקום שנצטוו. מה עשה אברהם שלא יסבלו מן החום, נעמד הוא בעצמו וסוכך עליהם בגופו מפני קרני השמש. שכן אמר בו הכתוב 'האדם הגדול בענקים' (יהושע יד, טו; ועי' ירושלמי שבת פ"ו ה"ט). זהו דכתיב 'והוא עומד עליהם תחת העץ', אברהם עמד עליהם כסככה, תחת - במקום - העץ שאמור היה להצל עליהם. גומל חסדים בגופו ובממונו.

ובזה מבואר נמי מה שהקדים הכתוב 'והוא עומד עליהם תחת העץ' לפני שאמר 'ויאכלו', דלפי פשוטו ש'הוא עומד עליהם' היינו לשמשם (עי' קדושין לב:) היה לו לספר תחילה שאכלו, ורק אחר כך להוסיף שעמד עליהם לשמשם בסעודה. אכן לפירוש בעלי התוספות ניחא, כי אכן נעמד להצל להם טרם החלו בסעודתם.

וַיַּשְׁקֵפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם (בראשית יח, טז)

כל הסקפה לרעה, חוץ מ'הסקיפה ממעון קדשך' (דברים כו, טו), שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת רוגז לרחמים

פניות במצות צדקה

דרש **הרה"ק משינאווא זצ"ל** (דברי יחזקאל), 'כל השקפה לרעה', היינו שכל

לעבוד את הבורא יתברך על מנת שיתמלא רצונו הטוב להטיב לבריואו

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו', למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו (יח, יח–יט).

למען הבאת טובה?!

תימה גדולה ופליאה רבה יש כאן, בסיום הכתוב 'למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר', שמשמעו שאברהם אבינו חינך את בניו, כביכול, לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס, וכפי שפירש **רש"י**, 'כך הוא מצוה לבניו, שמרו דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם'. ואיך שייך לומר כך על אבינו אברהם ראש למאמינים, שנכנס אל תוך כבשן האש למסור נפשו על קדושת שמו יתברך ואף היה נכון להקריב את בנו יחידו אשר אהב ולגדוע קרן כל הדורות העתידיים אך ורק בגלל ציווי ה', היינו, שלא זו בלבד שכל עבודתו היא רק שלא על מנת לקבל פרס, אלא אפילו על מנת לקבל צער ואבדן כל דורותיו חלילה. ומעתה יפלא הדבר מהי כוונת הכתוב באמרו שהוא מצוה את בניו שישמרו דרך ה' 'למען הביא ה' על אברהם'. ומדוע טרח הכתוב להשמיע לן דבר כזה, היפך מהאמור במשנה (פאה פ"ו מ"ג) 'אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם'.

שם הוי"ה אינו עושה דין

כדי להבין את עומק הדבר, נכון לעיין כראוי בפרשת הפיכת סדום ועמורה, שהענישם ה' באופן זר, מה שלפניו לא מצאנו עונש כמותו ואחריו לא היה כן. ומה נרמז בזה שכילה ה' הקוצים מן הכרם והשמיד את הרשעים שבדור באופן מיוחד כל כך של הפיכה שהביא על ארבע הערים אש מן השמים והפכן מלמעלה למטה (כלשון רש"י לקמן יט, כה). ומה מדה כנגד מדה יש כאן.

וביאר את הענין **הרה"ק ה'שם משמואל' זצ"ל** (וירא שנת תער"ב). והקדים בדבריו של **ה'כלי יקר'** על הפסוק (לקמן יט, יד) 'ויהי כמצחק בעיני חתניו', דקשה, מדוע באמת לא האמינו חתניו לדבריו, והלא כבר ראו אותות ומופתים ומכת הסנוורים, ואם בכל זאת לא האמינו, מכל מקום לצחוק מה זה עושה. ופירש ה'כלי יקר' (ויסוד זה מבואר בספרו כמה פעמים, ראה: שמות טו, ג; שם יח, ח; שם יט, ו ושל), לפי שאמר להם לוט 'כי משחית ה' את העיר', שהזכיר שם של רחמים, ולכן היה כמצחק בעיניהם, כי אמרו - **וכי בשם של רחמים ישחית ויחבל.** אבל האמת כן היא, כי רשעים מהפכים מדת רחמים למדת הדין (בר"ר עג, ג). וכך גם בהמשך חזר ואמר הכתוב (שם כא): 'וה' המטיר על סדום וגו' מאת ה' מן השמים', שכפל לומר שם של רחמים, וכבר נתחבטו שם המפרשים באריכות וכפל הלשון, 'וה' המטיר וגו' מאת ה'. אלא שהם - הרשעים הללו - הפכו שם של רחמים לשם של דין.

הפכו חסד לדין, ונהפכה עליהם הארץ

הוסיף ה'שם משמואל' על דברי ה'כלי יקר' והמשיל את הדבר לאב רחמן שרוצה להושיט מזונות לבנו אהובו ואדם זר נעמד לחצוץ בפני הבן ואינו מניח שיגיעו אליו המזונות מאביו. האב הרחמן מתמלא רוגז על האדם הרשע הזה העושה בעברת זדון, וככל שהאב יותר רחמן ובעל חסד, כך תגדל יותר ויותר מדת הרוגז שלו על אותו מפריע, **והכל מכח עוצם האהבה שיש לו אל בנו.**

כן היה אצל אנשי סדום, כיון שה' ברוב רחמיו רוצה להשפיע לעולם כל טוב בשם הוי"ה שכולו רחמים, שהרי ברא את העולם כדי להטיב לבריואו (עי' עץ חיים שער ו פ"ו; תלך ה' לרמח"ל פ"ו פ"ב), אלא שהרשעים חוצצים בפני השפע ואינם מניחים את הטובה לבוא לעולם, על כן לפי ערך גודל הרחמים - יגדל הרוגז עליהם, ונמצא שהרשעים מהפכים במעשיהם את מדת הרחמים למדת הדין. **וככל שמדת**

ברכת מזל טוב
לידידנו החשוב הרה"ח ר' **יוסף שטרייכער** וב"ב שליט"א, מנציבי המכון ותומכיו
לרגל נישואי הבת תחי' בשעטומ"צ
עב"ג החתן החשוב **שלמה** הי"ו בן הרה"ח ר' **שמחה יעקב הלוי מארקאוויטש** שליט"א
יה"ר שיזכו לבנין עדי עד, נחת דקדושה מכל יוצ"ח, מתוך רוב שפע,
ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, בבריות גופא ונהורא מעליא
מאחלים מעומקא דליבא: **ישראל מוזסון ואברהם מרדכי טאומן, בשם מכון 'אור חדש'**

שהאדם עושה, אם ישקיף אל תוך תוכו ואל פנימיותו, ימצא שם איזו פניה או כוונה שאינה ראויה, המגרעת מכח המצוה. לא כן מתנות עניים, אשר בין כך ובין כך נהנה העני מהצדקה שבאה לידו, ואין הפניה מגרעת מחשיבותה (עי' בעש"ט פ' רלח"ה יג).

וַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה (בראשית יח, כ)

הקוזק הנגזל

וכי 'זעקת סדום ועמורה' רבה, אדרבה הם הרשעים האכזריים, וכל אלו שנקלעו לסביבתם, שסבלו מהם וטעמו מנחת זרועם ומהתעללויותיהם, הם אלו שזעקו בקול גדול.

אמר **ה'אמרי אמת'** (עי' ליקוטי יהודה) כי הסדומיים היו מכים ורודפים את הכל, ורוצחים באכזריות כל מי שנקלע לידם, ומיד אחר כך הלכו לבכות לכל העולם: ראו איך מציקים לנו וכמה אנו סובלים. כך מעמידים פני מסכנים, כדאמרי אינשי: זעקת 'הקוזק הנגזל'. זהו 'זעקת סדום ועמורה', כי לא די בזוועות הנוראות שחוללו, אלא שאף מעזים פניהם לזעוק חמס על ה'עוולות' הנעשות כלפיהם. 'אנו הנרדפים'.

וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר (בראשית יח, כז)

אַין בעבר ואַין בעתיד

מאי משמע 'עפר ואפר' דווקא. ביאר **ה'בית הלוי'** וכן איתא **מהרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זצ"ל** (עי' דגל מחנה יהודה, וחלת שבת ס"ה ועלי תמר), כי אכן גם עפר וגם אפר אינם שוים מאומה. אמנם עפר יש לו עתיד שניתן להצמיח בו ולבנות אתו, ואילו אפר, הגם כי כעת אין לו כל שווי, אבל בעבר היה כלי עץ או בנין נאה. ואברהם אבינו לגודל ענוותנותו חש שמעולם לא היה

רזא דאחד - המשך מעמוד א

הרחמים גדולה יותר - מדת הדין מתגברת אף היא, למגר את האויבים המפריעים ומונעים בעד מדת החסד לפעול את פעולתה.

על אחת כמה וכמה נכונים הדברים כלפי אנשי סדום, שהיו רעים וחטאים מאד, באמרם, הבה ונשכח את כל הרגילות שלמדנו ממדת אברהם אבינו שכל חסד שהיה מתגלגל בעולם - הכל היה בזכותו, על ידי שעשה חסד ועורר בזה את מדת החסד לבוא לעולם. וכיון שהם עוררו במעשיהם הרעים לעשות ההיפך הגמור מאברהם אבינו, והיו מתעמרים בכל אורח שבא אליהם (בר"ר נ, ז) ושכחו חסדו של אברהם שהצילם במלחמת המלכים, **לכן כל מדת החסד שעורר אברהם לבוא לעולם, נהפכה עליהם לרוגז.**

ולפי דבריו יובן היטב מדוע הפך ה' את סדום באופן שלא נראה כמוהו לעולם, **כי אכן הם במעשיהם הפכו את צינורות השפע והרחמים לעורר דין,** ולכן מן הראוי להפוך המקום מלמעלה למטה, מדה כנגד מדה. לפיכך שפיר נאמר בפסוק 'וה' המטיר על סדום וגו' מאת ה' מן השמים', וכאמור, נכתב דייקא בשם ה' המורה על מדת החסד והרחמים, כי דווקא מתוך מדת הרחמים גבר עליהם חרון אף מלמעלה. ונכפל שם הוי"ה פעמיים, כי כל כך חפץ היה הקב"ה להטיב עם הבריות, **והם בחטאם מנעו זאת והפכו את הרחמים הכפולים לדין כפול, על כן לקו בכפליים.**

וזה היה שורש חטאם של אנשי סדום, שהרי הקב"ה השפיע עליהם שפע רב והיה מקומם 'כגן ה'' (בראשית יג, י) ברוב טובה. כנבואת יחזקאל (טז, מט) 'הנה זה היה עוון סדום וגו' גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה' אבל הם היו כפויי טובה בני כפויי טובה 'ויד עני ואביון לא החזיקה'. **וכיון שבמו ידיהם הפכו את מדת החסד לאכזריות, נהפכה עליהם הארץ.**

'כפיות טובה' - הפיכת הרחמים

כמה מתוק ונאה איפוא מטבע לשון שטבעו חז"ל 'כפיות טובה' וכפי שאמר משה רבינו לבני ישראל (עי' ה, ט) 'כפויי טובה בני כפויי טובה'. דלכאורה, נכון לומר 'כפירה בטובה' - שאינו מכיר והוא מכחיש את הטובה שנעשתה עבורו, אבל מה מקום יש ללשון 'כפיה' בטובה. אך להאמור, ניחא שפיר. כי מדרך הטוב להטיב, ומן השמים נשפע שפע של רחמים וחסדים לכל העולם, **אבל כאשר אין כלי שראוי לקבל ההטבה, הרי זה גורם להשחתה,** כמשל מי שמוזג יין טוב ואין כלי נכון לקבלו, שהיין ניגר לארץ ונשחת. כך הרשע הופך את הכלי וכופהו כלפי מטה וכך נשחת החסד, ובעל הרחמים כועס כביכול על ההטבה שלא באה אל מקומה, ואז מתעוררת מדת הדין. וזו היא הלשון 'כפוי טובה' מלשון 'כופה עליה את הכלי' (ביכה ג, ג), **שהכופר בטובה הוא ככופה את כלי ההשפעה ומונע מהחסד לבוא אל הכלי, ובכך מהפך מדת רחמים למדת דין.**

הקב"ה מתענג להטיב לברואיו

רבה של העיירה מוש הרה"ק רבי יחיאל זצ"ל היה אומר בפרשת וירא: רבונו של עולם, ברוך ה' שיש לך נחת מעולמך... עד עתה היו חטאים, דור המבול, דור הפלגה, **והנה כעת סוף סוף בא אברהם אבינו ויש לך כף של נחת מעולמך.**

והביאור העמוק בזה, שהרי הקב"ה ברא את עולמו, כאמור, להטיב לברואיו, אך הדורות הראשונים קלקלו מעשיהם ומנעו השפעת הטוב והחסד בעולם, וכביכול היה לפני המקום צער ועגמת נפש על שאי אפשר למלא את תכלית הבריאה שהיא להטיב לברואים, שנמנעה ההטבה עמהם בגלל רוע מעשיהם, ועל כן 'וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו' (בראשית ו, ו), **כי גדול רצונו עד מאוד להטיב, ואין מקום לקבל השפעת הטוב. לכן 'התעצב', וזה עצמו גורם לרוגז ולדין חלילה.**

עד שבא אברהם אבינו וצוה את בניו אחריו לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, והעמיד אומה של עושי רצונו יתברך, ודבר זה גרם נחת רוח לפניו יתברך שמו, **כי עתה יכול להשפיע טובו בעולמו כרצונו הטוב.**

'וקיבל שכר כולם'

על פי זה יתבארו דברי המשנה (אבות פ"ה מ"ג) 'עשרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם'. ולכאורה קשה טובא, מה 'שכר' יש לאותם דורות שהיו מכעיסין, שיקבל אותו אברהם. הלא הם השחיתו, התעיבו, אין עושה טוב אין גם אחד, ואדרבה עונש מר היה להם.

אלא, כדבר האמור. כי בכל הדורות הללו, כאלפיים שנה, שליש מימות עולם, הכעיסו כל באי עולם את הקב"ה שרצונו הטוב להטיב, ואותה טובה שרצה הקב"ה להטיב לעולם עמדה והמתינה לאברהם, שאז כבר יכול היה להטיב כרצונו הפשוט, ונחה דעת המקום כביכול, שיש מקבל להטבה כרצונו יתברך, ולזה זכה אברהם אבינו ע"ה ונטל 'שכר כולם', היינו אותה ההטבה שהמתינה לאורך אותם הדורות.

ודבר זה נחשב לו לצדקה, לאברהם אבינו, שבגין מעשיו הטובים נתמלא ויצא לפועל רצון הטוב להטיב, ועכשיו נתברר, כביכול, כי הבריאה היתה כדאית לפניו יתברך, כי כבר יכול למלא רצונו ולהטיב לברואים. **וכביכול מצא הקב"ה נחת ושכר הטבה בעולמו.**

הרי שעיקר הכל הוא טובה, והרוגז והדין אינם אלא תוצאה ממניעת רצון הטוב להטיב. על כן יש תקוה להפוך שוב את הדין לרחמים, על ידי הצדיקים, שהטובה תבוא ותתגלגל לעולם על ידיהם, **וכיון שיתמלא רצונו הטוב להטיב, ממילא תבוטל מדת הדין.**

וזה היה ענין התפילה שהתפלל אברהם אבינו 'אולי יש וגו' צדיקים בתוך העיר', כי כל זמן שיש צדיקים יכולה הטובה לבוא אליהם או דרכם, והם מכירים בטובה וחושקים בה, ותכלית הבריאה מתקיימת, ואז אין הרחמים מתהפכים לדין, וממילא אין דין המחייב את הפיכת סדום.

'אשר יצוה' - לשמוח בתענוג השפעת הטוב

בוא וראה מה שכתב **הרה"ק מבאדרדיטשוב זצ"ל בספרו 'קדושת לוי'** (וירא) על הפסוק 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו' וגו'. שכאשר אדם מאמין באמונה שלמה שהקב"ה יתענג בהשפעתו לישראל, **אזי נמצא שכל מה שהוא מבקש מה' יתברך טובה וברכה - הוא בעצם תענוג לה' יתברך כביכול.** ותענוג ה' יתברך בהשפעתו לישראל הוא מחמת שישראל הולכים ומחזיקים בתורת ה' ועל ידי זה מתענג בהשפעתו. וזהו 'למען אשר יצוה את בניו וגו' ושמרו דרך ה'', **שיצוה אותם להחזיק תורת ה', ועל ידי זה יתענג השם יתברך מהשפעתו.**

וזהו שאמר הכתוב 'למען הביא ה' על אברהם', שגם כאשר יביא על אברהם את אשר דיבר עליו, ודאי לא יטעה ויחשוב כלל שכל זה בא לו בתורת קבלת פרס, אלא יודע נאמנה שכל מה שה' יתברך משפיע טובות בעולם, הוא רק בעבור תענוגו יתברך בלבד, דכיון שמחזיקים תורת ה' בוודאי הקב"ה מתענג בהשפעתו להם. ואת זאת צוה אברהם לבניו אחריו - **לשמוח בשפע שהקב"ה נותן, כי דבר זה הוא תענוג נפלא להקב"ה, שהוא מיטיב עמנו ואנו עושים עם טובותיו את המוטל עלינו - לעסוק בדברי תורה ומצוה.**

'לקבל פרס' - תענוג הקב"ה

ובבחינה זו היתה עבודתו של אברהם אבינו לעבוד את ה' עבודה תמה 'לשמה' - לשם ה'. כי באמת אין סוף לבירור של 'לשמה' באמת, וכפי שהביא **כ"ק אדמו"ר ה'פני מנחם' זצ"ל** (סיחות שמחת תורה) בשם **הרה"ק ה'יהודי הקדוש' מפשיסחא זצ"ל** שיש ארבע מאות דרכים בעבודת ה' של 'בלתי לה' לבדו', כי אין לזה שיעור (עי' יכין פאר דרוש כלל; ופאר ויקהל אלמה עמוד טו; ובספר דברי מסה [קוזמיר] עמוד יג, שיח תמ"ג דרכים בענין 'תמת' כמו מנין תמ"ת).

והענין בזה, שהרי גם מי שמבקש לעבוד את השם יתברך לגמרי לשמה, 'בלתי לה' לבדו', ללא שום פניה, **סוף כל סוף גם זה בא מחמת רצונו שיהא הוא עובד ה' ללא פניה,** ושוב אין זה לשמה בתכלית הזיכוך. ועומק דרגת עבודת ה' לשמה הוא על ידי כוונה זו - שהנחיל אברהם אבינו ע"ה לצאצאיו אחריו - **שרוצה לזכות לקבל שכר כי כך הוא רצונו יתברך, שנחת רוח לפניו להטיב לעובדיו ועושי רצונו.** ואינו עובד על מנת לקבל פרס להנאת עצמו, אלא מחמת שבכך מקיים רצון ה', שעל ידי השכר שיקבל הרי הוא גורם נחת רוח לפניו יתברך, שנעשה רצונו להטיב לברואיו.

ועבודה זו מוטלת עלינו בכל זמן, כמו שדייקנו בכתוב 'למען הביא ה' על אברהם', כי רצה הקב"ה להרבות ולתת טובה לעולם, ולכך חינך אברהם אבינו את נעריו ודורותיו **לבקש שתושלם המלאכה ורצון ה' בבריאת העולם להטיב.** ובכך אנו מקיימים בחינה עיקרית בעבודת ה' 'לשמה' באמת, כפי תכלית הרצון הטוב.

כן יעזור הקב"ה שנזכה ללכת בדרכיו המתוקנות של אברהם אבינו, ונאמר תמיד בדרישה עצמית 'מתי יגיעו מעשינו למעשי אבותינו', ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות, מצינור המוריק שפע רב, עד שיבלו שפתותינו מלומר די, כרצונו הטוב של הא-ל הטוב להטיב, ויראנו ה' חסדו וישעו יתן לנו, אכי"ר.

(משיבת מתוך זיהות ס"ג פר' וירא ה'תשפ"ה)

שוה מאומה, ולעולם לא יהיה כלום. אין ואפס הוא מתחילתו ועד סופו.

הוסיף ה'בית הלוי' וביאר בזה מה שאמרו חז"ל (סוטה ח.) שבזכות אמירתו זו זכו בניו בעפר סוטה ובאפר פרה. כי מי הסוטה מבררים למפרע שהיתה טהורה, ואילו אפר פרה גורם שמהיום והלאה יהיה טהור.

וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדֹם (בראשית יט, א)

לוט היה מיועד שופט

שעיר לעזאזל

וכי לא מצאו בני סדום, המופלגים ברשעם, את מי לכבד ולשים עליהם שופט חוץ מתושב זר שזה עתה הגיע, שהוא אף מבין קרוביו ומקורביו של אברהם אבינו.

מפרש **בספר 'אפריון' להגאון רבי שלמה גנצפריד זצ"ל בעל ה'קיצור שולחן ערוך'**, על פי הא דאיתא בגמרא (סנהדרין קט:) שאחד מבני סדום פצע את אליעזר עבד אברהם. תבע אותו לדין לבית המשפט הסדומי, ויוציא השופט את פסק הדין כי על אליעזר לשלם לאותו מזיק שכר הקזת דמו. הלך אליעזר, זרק אבן ופצע את מוחו של השופט, ואמר לו: כעת שהנך חייב לי דמי הקזת דמך, תוכל להעביר את המעות לאותו התובע, מדין 'שיעבודא דרבי נתן'... מיני אז - סיים רבי שלמה גנצפריד - כבר לא מצאו בסדום מי שירצה להיות שופט שם. כיון שהגיע לוט 'כיבדוהו' אנשי סדום הרשעים והושיבוהו להיות שופט...

חכם להרע

הגאון רבי אייזיל חריף זצ"ל הסביר (עי' שימות חכמים לסגר"ר מרגליות זצ"ל, דברי נחומים ח) כי טעם שמצאו דוקא את לוט הגון לתפקיד, הוא מאחר שזה עתה הראה לוט את כח פלפולו בכך שהצליח להכשיר את השרץ, להתיר לבהמותיו לרעות בשדות זרים ואינו גזל. שהרי אברהם עומד לרשת את הארץ, ולאברהם אין יורשים זולתי לוט, לכן מותר לרועיו לרעות עם בהמותיו בשדות אחרים (רש"י לעיל יג, ז). כיון ששמעו אנשי סדום בדבר, מיד שלחו אליו 'כתב רבנות'. כזה רב נחוץ לנו מאוד. תערוך לנו עוד כמה 'תשובות' כאלה, למצוא הכשרים מנומקים לכל עוולותינו ותאוות לבנו להרע...

וְהִשְׁכַּמְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם

(בראשית יט, כ)

הסיכוי האחרון

איתא **ב'ערבי נחל'** [נלב"ע כ"ב במרחשון תקע"ד] שכוונת לוט היתה להציל את סדום על ידי מצות הכנסת אורחים שיקיים עם המלאכים. לכן הפציר בהם מאוד ללון אצלו ואז 'והשכמתם והלכתם לדרככם', תוכלו להמשיך לדרככם בלא הפיכת סדום. ואכן היו דברים בגו, וכמו שכתב **ה'אור החיים' הקדוש** כי אילו היו הסדומיים שותקים ללוט על שהכניס את המלאכים, היתה זכות מצות הכנסת אורחים מבטלת את הדין. אך אותם הרשעים השקט לא יוכלו, ולא היו מסוגלים שדבר כזה יתרחש בעירם, ובכך המיטו על עצמם את חורבנם במו ידיהם.

וַיִּתְמַהְמָהּ (בראשית יט, טז)

מרשה לעצמו בגלל השלשלת

הביאו בספרים (תורת יחיאל לרבן, כפס חמיו ר"ס מקוטעים וז"ל, אור למאיר; ושד"ר, ושי' נחלת יעקב לגאון מליסא וז"ל) לבאר מה טעם הוטעמה תיבה זו בשלשלת. שכן לוט, שכבר האמין לדברי המלאכים, איך הרהיב בנפשו עוז להתמהמה במקום סכנת נפשות ודאי. אלא כך אמר לוט לעצמו, והרי שושלת מלכות בית דוד עתידה לצאת ממני (עי' ב"ק נח: בר"ר מג, ד; נ, י), ומה לי לחשוש ולמהר. נמצא השלשלת היא שגרמה לו להתמהמה...

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם (בראשית יט, כז)

הלוך ונסוע

פירש **ה'שפת אמת'** (תרמ"ט, ד"ה ויחזק), בנוהג שבעולם, אף מי שעמל כל היום בעבודת השם יתברך, הנה כשהולך לישון ומשכים למחרת צריך להתחיל עבודתו מתחילה, לעורר שוב את לבו לעבודת ה'. לא כן מי שלבו בוער באש באהבת ה' כאברהם אבינו, תיכף כשמשכים הרי הוא כבר 'באמצע' העבודה, וחם לבו בקרבו, להמשיך מיד מאותו מקום בו עמד אמש (עי' ס' היסר, שער ב, סמדס הספיקים). הוא שהיה אומר רבי אלעזר בסוף תפילתו (עי' ברכות טז:) 'ונשכים ונמצא יחול לבבינו ליראה את שמך'. זהו 'וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם'. המשיך את עבודתו בקודש מאותה הנקודה בה עמד אמש.

וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם (בראשית כ, א)

שינוי השם ושינוי מקום

ביאר **הגאון רבי אברהם ליכטשטיין זצ"ל** [אב"ד לידא, וילקומיר ופראשניץ, ונכד רבי נתן, אחיהם של הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ורבי זושא מאניפולי זי"ע] (כפתי ופרים, כתן) טעם הגירתם על פי הפשט, שהרי הקב"ה ציוה עליהם לשנות את שמותם, אברם לאברהם, ושרי תיקרא שרה. וכדי להטמיע שם חדש, העצה הפשוטה היא לשנות את מקום מגוריהם, שכן במקום הקודם כבר הכירו אותם בשמותיהם הישנים והורגלו בהם, וקשה לשנות את הדבר.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי (בראשית כ, יג)

אונקלוס תרגם מס שתרגס

ביודעי ומכירי

היינו שתרגם אונקלוס: 'והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון, יתי קריב ה' לדחלתיה מבית אבא'. וטעון בירור מה ענינו כאן, ומה בא לספר לאבימלך את קורות חייו ואיך שהבדילו ה'. כי לכאורה אין לזה כל שייכות לענין לקיחת שרה.

ויש לבאר כי הכיר אברהם אבינו שיש לאבימלך טענה: הכי בגלל חשש רחוק כזה שיהרגו אותך שיקרת ואמרת שאחותך היא?! וכי נראים לך האנשים כאן כה שפלים שירצחו בגלל סיבות שכאלו. על כן הקדים אברהם ואמר לו, אל תעמיד פני תם. מכיר אני היטב את הנפשות הפועלות ולְמה הן מסוגלות. הן בעבר גדלתי וחייתי בין עובדי עבודה זרה כמותכם, ואין לי ספק שאתם עשוים בקלות להרוג על כגון דא. לא נותרה לי כל ברירה, ועל כן ביקשתיה שתאמר 'אחי הוא'.

השתא דאתית להכי, יתבארו גם דבריו של אבימלך בתמיהתו לאברהם 'מה ראית כי עשית את הדבר הזה' (לעיל פסוק י), והלא די היה לו לומר 'למה עשית את הדבר הזה'. אלא שאמר אבימלך לאברהם, אמנם הצדק עמך במה שחששת, שאילו היו יודעים ששאתך היא, ודאי היו הורגים אותך. אבל גלה נא לי 'מה ראית' - אתה במדרגותיך הגבוהות, איך הגעת לחשבון שאנשים מסוגלים לפעול כך. השיב לו אברהם, גם אני הייתי בעבר בין אנשים כאלו, טרם קירבני המקום לעבודתו.

ויש להסמיך לכך מדבריו של **הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל** (מכרי דעת, ושד), שהעיר על לשון רש"י כאן - 'אונקלוס תרגם מה שתרגם', שאינה מצויה בשאר מקומות בפירושו. וביאר כי בא רש"י לפרש דברי אונקלוס שתרגם את הפסוק על פי חייו שלו, שהרי אונקלוס בעצמו גם כן היה גר צדק ובתחילה היה בין עובדי עבודה זרה, ובסוף קירבו המקום לעבודתו. וכלשונו 'והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב ה' לדחלתיה מבית אבא', לכן תירגם מה שאירע עמו. זה ביאור הדברים כאן, מנין ידע אונקלוס לבאר כך דברי אברהם, אלא אף הוא עצמו גם כן הכיר היטב את פחיתות הגויים ונבזותם, שמוכנים לעשות דברים הכי חמורים על מנת להגיע אל תאוותם.

וַיָּמָל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן שְׁמֹנַת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים (בראשית כא, ג)

כמעשהו בראשונה

ביאר **ה'תפארת שלמה'** (ד"ה ויי"ש, ושד כמ"ש), 'כאשר ציוה אותו אלוקים', היינו באותה המדה ובאותה השמחה שהיה שרוי בה בעת אשר נצטוה הוא בעצמו על המילה. גם אחר שעבר זמן רב, עדיין עשה את הדבר באותה ההתלהבות כמו בעת מילתו שלו.

תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם (בראשית כא, טו)

המקום גורם

אמר **ה'אמרי אמת' זצ"ל** (עי' ליקוטי יהודה) מאי 'תחת אחד השיחים', שיחה מלשון תפילה (עי' ברכות כו:), והיינו שהניחה את ישמעאל ממש באותו המקום שבו התפלל אברהם אבינו בעוברו שם. ולכן 'שמע אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם' (פסוק יז), כי המקום הוא שגרם לכך.

מסופר (שיח שרפי קודש, עניינים שונים, תפילה, כה) על **הרבי מקוצק** שנכנס אליו יהודי ערירי וביכה על מר גורלו. פכר הרבי את ידיו והשיבו בצער כי אין לו כל דרך להיושע. נסע החסיד וחזר לביתו מדוכדך כולו מלא תוגה וצער. והנה לא חלפו ימים רבים, ונפקד בדבר ישועה ורחמים. מיהר וחזר אל הרבי מקוצק לבשרו על שכך עלה בגורלו, וגם הוסיף ותמה שכן הבין מדברי הרבי כי אפסה תקוותו, והנה למרבה הפלא נושע סמוך ונראה אחר ששב לביתו. ביקשו הרבי כי יפרט את כל מעשיו מרגע עזבו את חדר הרבי ועד בואו אל ביתו, ויחל החסיד לפרט את כל סדר נסיעתו. בתוך כך הזכיר כי בהגיע זמן מנחה נכנס למקום פלוני על אם הדרך, ועמד שם להתפלל. אמר לו הרבי מקוצק, עתה נודע כיצד נושעת. הרבי ר' בונם בנוסעו על מקום חתונתו, נקרה על אותו המקום, ובהמתינו שם שיבואו השושבינין לקחתו למקום החתונה, נתבשר לפתע כי חזרה בה הכלה וביטלה השידוך. טרם עזובו את המקום עמד והתפלל שם תפילה זכה, ופעל בתפילתו שכל מי שיתפלל שם תתקבל מיד תפילתו.

לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת **אסתר צירל הלוי** ע"ה
בת הרה"ח ר' **נחום הכהן** ז"ל
נלב"ע כ"ו במרחשון תשפ"ד, תנצב"ה
הונצח ע"י בני משפחתה שליט"א

אֵ-לֹהִים עֲמֹק בְּכֹל אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה

(בראשית כא, כב)

ה' צלך

כתב **ה'אור המאיר'** (כאן), על פי דאיתא (עי' מדרש ויוסיה, משפטים מג; ועי' עבודת הקודש לר"מ גבאי, מ"ב פכ"ו; קדושת לוי, פר' נשא, נשא הנעלם"ט; נפש החיים ח, ז) לפרש את הפסוק (תהלים קכא, ה) 'ה' צלך', שהקב"ה מתנהג עמך כצל. כפי שהצל מחקה את תנועות האדם במדויק, שכפי שינוע האדם - כך ינוע הצל שלו, כן נוהג הקב"ה עם האדם מדה כנגד מדה, כפי התנהגותו כך מתנהגים עמו מן השמים. ובזה ביאר ה'אור המאיר' הכא, 'אלוקים עמך', השי"ת מתנהג עמך 'בכל אשר אתה עושה' - כפי מעשיך אתה. שצריך האדם לדעת כי כל פעולותיו, קטנות כגדולות, משפיעות ופועלות מן השמים לעורר עליו כדוגמתן.

וַיָּגָר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים

(בראשית כא, לד)

נאכרון עשה כ"ס שנה

הולך ועושה

מהי הלשון 'עשה'. הוא ליה למימר 'ישב'.

אלא כי אברהם אבינו לא ישב סתם, אלא בכל מקום בואו היה עסוק לעשות נפשות, כאומרו 'את הנפש אשר עשו' (לעיל יב, ה וצמ"ח שם), הוא פעל ועמל ללא לאות בכל מקום בואו.

וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם (בראשית כב, ה)

הזמן למחשבה על חטאות נעורים

בחז"ל איתא (תנחומא כב, ושו"ת), שלכל אורך הדרך בא השטן להפריע לאברהם בדרכו אל העקידה. הגיד על כך **הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל** (עי' דגש הסדר, עג), כי אחת מטענות השטן היתה, איך אתה מתיימר להביא קרבן בשעה שיש לך עדיין חטאות נעורים לתקן ולשוב עליהם, שהלא מתחילת גדלת בביתו של תרח עובד הגילולים. ענה לו אברהם אבינו, עתה הולך הנני לעבדו יתברך ולהשתחוות לפניו, ועל זה אין מה לדבר. 'נלכה עד כה ונשתחוה', יחד עם חטאות הנעורים 'ואני והנער'. רק אחרי שאגמור את העבודה שציוה לי הבורא, אז - אדרבה - נחזור ונחשוב על הדברים שאמרת, ונראה איך לשוב על חטאות הנעורים, זהו 'ונשובה אליכם'.

וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו

(בראשית כב, יג)

איין אנדערער איל

אמר **הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקא זצ"ל**, מאי 'איל אחר', 'איין אנדערער איל' [-איל אחֵר]. וביאר תלמידו הגדול **הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל** (עי' יסמח ישראל ז, ד"ה וצמ"ח), כי בעת העקידה היה אברהם אבינו תפוס באהבת ה' כה נעלית, עד שלא חש כל רגש עצמו בעוקדו את יצחק בנו, והיה זה בעיניו כמי שזובח סתם איל לקרבן. עתה משנצטוה להורידו מעל גבי המזבח, והנה איל למולו לקחתו לקרבן, לא היה זה אלא 'איל אחַר'. אחֵר תחת הראשון...

נציבי מכון 'אור חדש'

אשר נשא לבם אותם להיות עמודי התווך ופטרוני המכון בהפצת מעיינות התורה והחסידות

אלה יעמדו על הברכה

הרב **שלמה חנוך אברמצ'יק** ומשפחתו שיחיו
פלעטבוש - ניו יורק

הרב **נפתלי צבי אברמצ'יק** ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב **אליעזר דוד איצקוביץ** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **שלמה יוסף בידרמן** ומשפחתו שיחיו
מונסי - ניו יורק

הרב **ירמיה בראך** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **חיים אברהם בראך** ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

משפחת ברין הנכבדה שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב **ישראל שמעון בריקמן** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **יהודה לייב אברהם גוטמן** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **יוסף ברוך גליקסמן** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **אברהם יעקב גרינשטיין** ומשפחתו שיחיו
פלעטבוש - ניו יורק

הרב **ידידיה גרינשטיין** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **שלמה הלר** ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב **שאול וואססערטהייל** ומשפחתו שיחיו
טומס ריבר - ניו ג'רזי

לע"נ הרה"ח ר' **מאיר** בן הרה"ח ר' **שמחה יצחק זאיאנץ** ז"ל
נלב"ע ג' בסיון תשפ"א

הרב **מנדל טייטלבוים** ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב **חיים בער יוסטמן** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **אהרן לב** ומשפחתו שיחיו
ירושלים - ישראל
הרב **יעקב יוסף לב** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **יעקב זעליג לנדאו** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **חיים דוד מונדרוביץ** ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב **דוד מרגליות** ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב **יעקב מאיר פיגא** ומשפחתו שיחיו
לייקווד - ניו ג'רזי

הרב **שלמה פעדער** ומשפחתו שיחיו
וויליאמסבורג - ניו יורק

הרב **מרדכי צבי קאהן** ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב **מרדכי יהודה הלוי קליין** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **יעקב קריימן** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב **יוסף שטרייכר** ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

משפחת שקאפ הנכבדה שיחיו
שיקגו - אילינוי

הרב **מאיר שרייבער** ומשפחתו שיחיו
צירין - שווייץ

עיצוב ועימוד: 'קצ' 217-130-0527

• זמני השיעורים והדרשות בימות החול ובשבתות בביהמ"ד 'אר"י שבחבורה', ארגמן 4 ירושלים •

6:15 - שיעור בתלמוד ירושלמי,
6:35 - שיעור דף היומי בבלי, לאחמ"כ תפילת שחרית,
אחר תפילת שחרית שיעור בחומש רש"י
***
יום חמישי בשעה 21:15 שיעור בספה"ק שפת אמת

מנחה ע"ש: 10 דק' לאחר זמן הדה"נ
בין קבלת שבת לתפילת ערבית
דרשה מענייני הפרשה ודברי התעוררות

מנחה ש"ק: בזמן הדה"נ
דעה דרעוין בהשתתפות מודנו הרב שליט"א
בשיחת ביכושין ודעותא דלבא

ניתן לשמוע את שיעורי מודנו הרב שליט"א
בטלפון: 073-321-1945
ובארה"ב בטלפון: 1917-456-8021

* לשידור חי	1×2 דף היומי בבלי אידיש
2×2 שיעורי ירושלמי אידיש	3×2 חומש רש"י אידיש
4×2 שפת אמת אידיש	5×2 דרשות באידיש
1×1 דף היומי בבלי לה"ק	3×1 שפת אמת לה"ק
5×1 דרשות בלה"ק	

© כל הזכויות שמורות למכון 'אור חדש' ירושלים. לקבלת הגליונות, העדות, תרומות והנצחות ניתן לפנות בכתובת דוא"ל: shiurey.r.d@gmail.com